

Jsou přece skoro bílí. A pak, budou se ženit s běloškou. Budou mít jen lehce svědčící děti... Kdo ví, pomalu, možná...

Dříve jsem snil.

„Vidíte, pane, já jsem jedním z největších negrofilů v Lyonu.“

Byla tu ona očividnost, neúprosná očividnost. Byla tu moje černota, hutná a neodiskutovatelná. A trápila mě, pronásledovala mě, znepokojovala a dráždila.

Negři jsou divoši, tupci, analfabeti. Já, já jsem však věděl, že v mém případě tato tvrzení neplatí. Existoval mýtus negra, který bylo třeba zničit stůj co stůj. Už jsme nežili v době, kdy lidé žasili nad negerským farářem. Měli jsme lékaře, učitele, státníky... Ano, ale na těchto případech bylo stále cosi zvláštního. „Máme senegalského učitele dějepisu. Je moc chytrý... Náš lékař je černoch. Je moc hodný.“

Byl to negerský učitel, negerský lékař: já, který jsem začínal ztrácet odolnost, jsem se roztřásl při sebemenším poplachu. Věděl jsem například, že pokud se lékař dopustí chyby, je s ním i s těmi, kdo by ho následovali, konec. Co se dá totiž čekat od negerského doktora? Dokud šlo všechno dobře, vynášeli ho do nebe, ale pozor, žádné hlouposti; za žádnou cenu! Černošský lékař nikdy nezjistí, nakolik jeho postavení hranici s diskreditací. Říkám vám, bylo mi, jako by mě zazdili: ani moje zdvořilé chování, ani moje literární znalosti, ani moje znalost kvantové teorie nenašly omilostnění.

Dovoňoval jsem se svých práv, žádal jsem vysvětlení. Laskavě, jako se mluví s dítětem, mi odhalili existenci jistého názoru, jejíž přijaly některé osoby, ale, jak dodal, „musíme doufat, že rychle vymizí“. O co šlo? O předsudek ohledně barvy pleti.

„Barevný předsudek není ničím jiným než nesmyslnou nenávistí jedné rasy vůči jiné rase, pohrdáním národů, jež ty silné a bohaté pokládají za méněcenné, a konečně i bolestná zatrpklost těch, již jsou přinuceni k poddanství a často vystaveni urážkám. Jelikož je barva pleti nejlépe viditelným vnějším známkem rasy, stala se kritériem, v jehož světle se posuzují lidé, aniž by se bralo v úvahu jejich vzdělání a sociální vyspělost. Více méně světlé rasy dospěly k pohrdání rasami s tmavou pletí, a ty odmítají nadále trpět pokorné postavení, jež jim světlé rasy chtějí vnutit.“¹¹³

Četl jsem správně. Byla to nenávist: byl jsem nesnášen, nenáviděn, nikoli sousedem odnaproti nebo bratrancem z matčiny strany. Byl jsem vysta-

ven čemusi iracionálnímu. Psychoanalytikové říkají, že pro malé dítě není nic více traumatizujícího než střet s racionálním. Osobně bych řekl, že pro člověka, jenž má jako zbraň jen rozum, není nic neurotičtějšího než střet s iracionálním. Cítil jsem, jak se ve mně rodí ostrí nože. Rozhodl jsem se bránit. Jakožto dobrý taktik jsem chtěl svět racionalizovat, ukázat bělochovi, že se mylí.

U Žida, říká Jean-Paul Sartre, existuje „jakýsi vášnivý imperialismus rozumu“: nechce totiž své posluchače přesvědčit jen o tom, že má pravdu, ale také že existuje jakási absolutní a nepodmíněná hodnota racionalismu. Pokládá se za misionáře univerzální; vedle univerzální katolického náboženství, z něhož je vyloučen, chce ustanovit „katolictví“ rozumu, jež by bylo nástrojem k dosažení pravdivosti a duchovního pouta mezi lidmi.“¹¹⁴

Autor dále dodává, že pokud se vyskytl Židé, kteří z intuice učinili základní kategorii své filosofie, tato jejich intuice „se v ničem nepodobá pas-calovskému vytříbenému myšlení: a právě tato nezpochybnitelná a proměnlivá vytříbenost založená na tisíci nepostižitelných vjemech se Židovi jeví jako jeho největší nepřítel. Co se týče Bergsona, jeho filosofie nabízí pozoruhodný aspekt anti-intelektualistické doktríny, jež je přitom od základu zbudována tím neiracionalističtjším a nejkritičtjším myšlením. Argumentováním stanovuje existenci čistého trvání a filosofické intuice; a sama tato intuice, jež odhaluje trvání či život, je univerzální v tom, že ji může praktikovat každý a že se týká univerzální, protože její objekty mohou být pojmenovány a promyšleny.“¹¹⁵

Horlivě jsem začal mapovat a prozkoumávat okolí. Lidé byli v minulosti svědky toho, jak katolické náboženství otroctví a diskriminaci jednou ospravedlňovalo a jindy zase odsuzovalo, po libosti jednotlivých dob. Tím, že se však problém otroctví a diskriminace vztáhl ke kategorii lidské důstojnosti, ztratili předsudek svou podstatu. Vědci po dlouhém váhání připustili, že negr je lidskou bytostí; *in vivo* stejně jako *in vitro* se negr jeví bělochovi podobný; táž morfolgie, táž histologie. Rozum si zajistil vítězství na všech úrovních. Vrátil jsem se mezi lidi. Musel jsem však záhy vystřízlivět.

Vítězství si hrálo na kočku a na myš: vysmívalo se mi. Jak říkal ten druhý, když jsem tu, ono tu není, a když tu je, už tu nejsem já. V rovině myšlenky jsme spolu souhlasili: negr je lidskou bytostí. Jinými slovy, dodávali ti méně přesvědčení, má srdce vívo jako my. Běloch však zůstal v některých otázkách i nadále neústupný. Za žádnou cenu nechtěl žádnou důvěrnost mezi rasami,